

Τζόναθαν Φράνζεν: Ένας σημαντικός ανατόμος της σύγχρονης κοινωνίας

Λίγες μέρες πριν κυκλοφορήσει στην Ελλάδα η «Αγνή» του Τζόναθαν Φράνζεν, ο μεταφραστής του βιβλίου Γιώργος-Ικαρος, Μπαμπασάκης μας δίνει μια πρώτη γευση από το πολυυστήριμό μυθιστόρημα.

Mεθοδικός μυθιστοριγράφος, συ-
στηματικός συγγραφέας, πείσμων
ανατόμος της σύγχρονης αμερι-
κανικής κοινωνίας, ο Τζόναθαν
Φράνζεν (Ιλινόι, 1959) ανήκει στη γενιά, και
παρέα, των δημιουργών που αποφύγουν να
ανανεώσουν το ενδιαφέρον του κοινού για
τη μυθιστοριγραφία. Και τα κατάφεραν.
Παράλληλα με τον Ντέιβιντ Φόρτερ Γουάλας
και τον Τζέφρι Σιγενέιδη, ο Φράνζεν εσύτασε
σε θέματα που είχαν μείνει παραμελημένα για
καιρό, όπως η οικογένεια και οι σχέσεις στους
κόλπους της, και μπόλισας με οδύνερκες χιου-
μορά και κοινωνιολογική ματιά τις ιστορίες που
σκάρισε και αφηγήθηκε.

Ο Φράνζεν έξεκίνησε δυναμικά, με το πολυ-
σέλιδο, όπως όλα του, μυθιστόρημα *Η εικοστή
έρδημη πολιτεία* (1988), υιοθετώντας μια μετα-
μοντέρνα αφηγηματική τεχνοτροπία, ανακα-
τεύοντας τάσεις και μορφές, αγγίζοντας τόσο
την επιστημονική φαντασία όσο και το κα-
τακοκεπτικό και αστονομικό μυθιστόρημα,
εγκιβωτίζοντας ιστορίες μέσω τις ιστορίες,
ώστε να αναφανεί τη πολυδιάλητη πραγμα-
τικότητα της μεταβολιμανικής εποχής. Συ-
νέχισε με τους πιο γειωμένους και «φιλικούς

υποχωρεί η έγνωση του Φράνζεν για μαρφακές,
καινοτομίες και αρχίζει να κερδίζει έδαφος η
προσήλωση στον ρεαλισμό. Ήδη ο συγγρα-
φές έχει πειστεί ότι, και στο μυθιστόρημα,
είναι ενίστε αναγκαίο να κάνεις δύο βήματα
πίσω για να μπορέσεις εν συνεχείᾳ να κάνεις
ένα βήμα μπροστά.

Με τις *Διορθώσεις* (2001), ο Φράνζεν κερδίζει
όλα τα στοιχήματα που έβαλε με τον εαυτό του,
πετυχαίνει μια τέλεια ιωρορραΐα ανάμεσα στη
δημοσιογραφική φαντασία και στην κοινωνιολογ-
ική ματιά, ανάμεσα στο διαβρωτικό χούμορ και
την αρθρωμένη λογική, ανάμεσα στον σκηνόρ,
απαιτητικό αναγνώστη και στο ευρύ κοινό. Ο
δυναμισμός των Διορθώσεων παραμένει ισχυρός
και στην Ελευθερία (2010), το μυθιστόρημα που
απογειώσει τη φήμη του Φράνζεν. Και εδώ, η
κοινωνιολογική ματιά παραμένει οβήτης, και
πολύτιμη, σε καιρούς μάλιστα γενικευμένης
αποδιάρθρωσης και ταγύντων, καίτοι αλλοδο-
των και ασυνάρτητων πολλές φορές αλλαγών
στον κοινωνικό ιστό. Σημειώνουμε το αξιο-
μνημόνευτο πέρασμα, μέσω από τις οειδείς
της Ελευθερίας, της σπουδαίας τανίνις Ο Δρά-
κος (1956) του Νίκου Κούνδουρου, καθώς και
το κλείσιμο του ματιού και τις αναφορές στον
Ντέιβιντ Φόρτερ Γουάλας.

Πέντε χρόνια μετά την Ελευθερία, ο Φράνζεν
παντερέται στα βασικά του θέματα (οικονέ-
νεια, οικολογία, κοινωνικές δομές, περιβάλ-
λον), εμπλουτίζοντάς τα με κρίσμες, πάντα
στο πλαίσιο της μυθιστορηματικής φαντασίας,
παρατηρήσεις, με περιπλανήσεις στο σύμπαν
του Διαδύτη, της πολιτικής των τελευταίων
δεκαετιών και των τρόπων με τους οποί-
ους αντιδρά ο πολίτης στην εν λόγῳ πολιτική.
Η Αγνή (2015) είναι το πιο ώριμο επίτευγμα
του Φράνζεν: η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου
είναι η έξοδος μοντάζ που επιτρέπει στον
συγγραφέα να μετακινεί επιβλητικούς όγκους
αφηγηματικού υλικού με άνεση, με μεσοτρία
έμπειρου δημιουργού. Το μυθιστόρημα επι-
χειρει ταξίδια στον χρόνο και στον χώρο, ενώ
καταβιβλεύεται διερευνητικά στον κόσμο του
σύγχρονου τεχλαρμένου ψυχομού, στις ανα-
σφάλεις και στις αμφιβολίες, στη διαλεκτική
διαταγμού και ορμητικότητας του σημερινού
ανθρώπου. Ουδείς αλλοβίτης από τις καλπά-
ζουσες εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών,
μας άλλος ο Φράνζεν, αλλά πάντα υπάρχει το
κεράκι της αισιοδοξίας, πάντα αγνολάμπει η
ελπίδα για μια ωρή εννοηματικήν και πλή-
ρη. Οι προες της Αγνής ταλανίζονται από τις
αντιφάσεις, αλλά οδιάσπαστα προσπαθούν να τις
υπερβούν έμπρακτα, έστω και άγαρμα. Στην
καρδιά του μυθιστορήματος βρίσκεται σκληρά
μητηγμένο ένα φονικό που απλώνει αίμα και
σκεκες χόρου, αλλά έξετασται εξοντιστικά,
ως προς τα κίνητρα και τις συνέπειες του, από
τον Φράνζεν, που αποδεικνύει ότι, πέρα από
τις αφηγηματικές του φρεάτες και την πάντα σε
επαγρύπνηση κοινωνιολογική θέωρη του,
έχει φτάσει να είναι ένας δενός ανατόμος του
ανθρώπινου νου και της ανθρώπινης ψυχής.

Στον τόμο Λεύμα που μακριά (2012), όπου στε-
γάζονται ποικίλα, πολύ ενδιαφέροντα δοκίμια
του, ο Φράνζεν συνοψίζει σε λίγες αράδες το
όραμα και την εργασία του: «Τι είναι μυθο-
πλασία, στα κάτω κάτω», γράφει, «αν δή ένα
είδος σνείρου με στόχο». Ο συγγραφέας εργά-
ζεται για να ξεβεί σε ένα διέρευνο ολοχώντανο και
γεμάτο νοήματα έτοις ώστε ο αναγνώστης να
μπορεί έπειτα να το ονειρευτεί χωντανά και
να βιώσει τα νοήματά του».

***

Hόχι και τόσο υψηλής ικανοποίησης που
απολέμπενε η Πιπ με το να είναι
για πρώτη φορά στη ωρή της το κέ-
ντρο της κοινωνικής προσοχής συν-
δέθηκε στο μωλό της με την ανάμνηση της
γλώσσας του Αντρέας και το πόσο εκρηκτικά
είχε ανταποκριθεί το κορμό της. Ακόμη και το
γεγονός ότι είχε νιώσει βρόμικη μετά, τώρα το
έβρισκε ευχάριστο με κάποιο διεστραμμένο
τρόπο. Φαντάστων μια διενέθετη όπου θα
συνέχιζε να απολαμβάνει αυτή την είναιο από
καιρού επί καιρού, ενώ ο Αντρέας θα μπορού-
σε να την εμπιστεύται, κι εκείνη να απολαμ-
βάνει τη βρόμικη ήδην. Το είγε υπονοήσει ο
ίδιος: ήταν από τους άντερς που τους άρεσε
τη αισιολεξία. Το δίχως άλλο, θα μπορούσε
πράγματι να υπάρχει μια αιμοβαίλια ικανοπο-
ητική διευθέτηση.

Καθώς κυλούσαν όμως οι εβδομάδες και
ο Αύγουστος έτεινε να γίνει Σεπτέμβριος,
μωλούτι πλέον η Πιπ ήταν ολοκληρωμένη
ερευνήτρια και καταπιανόταν με κάποιες
απλές έρευνες, ενώ αφέρευνε τον ελεύ-
θερο χρόνο της και κοπιώδεις έρευνες στις
βάσεις δεδομένων για το θόνα Πηγελόπη
Τάιλερ, ο Αντρέας απέφευγε να της μιλάει
πρόσωπο-με-πρόσωπο όπως έκανε με την
Ιτιά και πολλές άλλες. Αντιλαμβανόταν ότι

κατασκόπευε για λογαριασμό του και ότι δεν έπρεπε να τους δουν να μιλάνε φθυριστά και συνωμοτικά. Αυτή η ιστορία όμως με την κατασκοπεία τής φαινόταν γελού -το μόνο που έβγαιε από τον οποιονδήποτε ήταν μια συντριπτική ειλικρίνεια- και άρχισε να αισθάνεται ότι ο Αντρέας την τιμωρούσε· ότι τον είχε προσβάλει και τον είχε γνωρίσει με το να αρνηθεί να κάνει μαζί του. Ο αναμφίβολα χειτός και τριφέρος τρόπος του παπέναντι της δεν οτιμώναι τίποτα για την Πιπήξερε πολύ καλά ότι ήταν κορυφαίος υποκριτής τα είχε σχεδόν όλα πει από μόνος του και το γεγονός ότι μιλώνεις ακατάπαυστα για εμπιστούνη και ειλικρίνεια απλώς το πιστοποιούσε. Κατά βάθος, η Πιπ είχε πειστεί γι' αυτό, ήταν θυμόνες μαζί της και μετάνιων που την είχε εμπιστευτεί.

Κι έτοι, μέρει με τη μέρα η Πιπ, οαγηνεύμενη από τη γλώσσα του Αντρέας και από τη δημοφιλία, έφτανε στην απόφαση να του δώσει όσο ήθελε την επόμενη φορά που θα έμεναν μόνοι τους. Έμαι έξτρελαμένος μαζί σου. Εντελώς απροσδόκτητα έξτρελαμένος μαζί σου: αυτό απέμενε να διευθετηθεί, να γίνει τράχη, έτοι δεν είναι; Η Πιπ δεν ένιωθε ξετρελαμένη μαζί του, αλλά περίεργη, σεξουαλικά φοριτσένι, ολοένα και περισσότερο αποφασιούμενη, άρχισε να αναζητεί ευκαιρίες να τον ζηγώνει και να βρεθούν μόνοι. Πάντα όμως κάποιος τον ακολουθούσε όταν έβγαινε από τον αχρώνα και πήγαινε στο κτίσμα με τον τεχνολογικό εξπλόμιο· ο Πέδρο ή η Τερέζα βρίσκονταν πάντα αρκετά κοντά του, όταν ο Αντρέας έμενε μόνος στο κεντρικό κτίσμα.

Ένα απόγενυμα όμως, στα τέλη Σεπτεμβρίου, η Πιπ κοίταζε από το παράθυρο και τον είδε να κάθεται μόνος σε μια απόμερη άκρη στο βοσκοτόπι και να κοιτάζει το δάσος.

Η Πιπ έσπευσε να βγει έξω και διέρχισε το βοσκοτόπι με τέτοια βιάση, που έκανε τις κατοικίες να οσκρίσουν. Ο Αντρέας πρέπει να την άκουσε να έρχεται, αλλά δεν στράφηκε παρό μόνον όταν η Πιπ έφτασε κοντά του και τον είδε να κλαίει. Της θύμισε κάτι: τον Στίβεν που έκλαψε στην μπροστινή βεράντα στο Όκλαντ.

Ο Αντρέας χτύπησε απαλά το χορτάρι. «Κάθοφε!»

«Τι συμβαίνει;»

«Απλώς κάθισε. Έχω άσχημα νέα.»

Καθώς ήξερε ότι ήταν ορατό, η Πιπ φρόντισε να μην καθίσει πολύ κοντά του.

«Η μπέρα μου είναι άρρωστη εξήγησε ο Αντρέας. «Καρκίνο στους νεφρούς. Μάλις το έμαθα».»

«Λυπάμαι πολύ», είπε η Πιπ. «Δεν ήξερα ότι διατηρείς επικονινώνα μαζί της».»

«Δεν της γράφω. Εκείνη μου γράφει.»

«Να σε αφήσω μόνο;»

«Ηθελες κάτι;»

«Δεν είναι σημαντικό.»

«Θα προτιμούσθη να μου μιλήσεις παρά να τη σκέφτομαι.»

«Είναι κρίσιμος ο καρκίνος της; Σε ποιο στάδιο;»

Ο Αντρέας ανασήκωσε τους ώμους. «Θέλει να έρθει να με δει. Λες να ακούγεται καλό; Δε με πέτει να πάω εγώ. Και είναι ευλόγια. Δεν είμαι αναγκασμένος να αποφασίσω».»

••• Η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι το έξοχο μοντάζ που επιτρέπει στον συγγραφέα να μετακινεί επιβλητικούς όγκους αφηγηματικού υλικού με άνεση, με μαεστρία έμπειρου δημιουργού. •••

«Μου έρχεται να σε αγκαλιάσω, αλλά δεν θέλω να με δουν.»

«Καλό αυτό. Ήσουν πολύ καλή, μια και τα λέμε.»

«Σ' ευχαριστώ. Αν και... είσαι έξαλλος μαζί μου;»

«Όχι βέβαια.»

Η Πιπ αναρριχήθηκε αν έπρεπε να τον πιστεύει.

«Πέρασα το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου μιλώντας την», συνέχισε ο Αντρέας. «Σου είπα μερικούς από τους λόγους. Τόρα όμως έλαβα το μέλι της και σκέρτηκα ότι δεν ήταν οι αληθινοί λόγοι για, έστω, δεν είναι όλη η αλήθεια στη μισό. Είναι η μαή αλήθεια. Η άλλη μισή είναι ότι δεν μπορώ να πάψω να την αγαπώ, παρ' όλους αυτούς τους λόγους. Το είχα ξέχασε για πολλά χρόνια. Τώρα όμως παίρνω το μέλι και...»

«Φέρε την ανάσα του να βγει σαν γέλιο ή σαν λυγμός. Η Πιπ δεν τόλμησε να τον κοιτάξει για να δει τα από τα δύο ήταν. «Ισως η αγάπη να είναι ποι σημαντική από το μίσος», είπε.

«Είμαι οιγυρούς ότι έτοι είναι για σένα».»

«Τέλος πάντων. Λυπάμαι.»

«Ηθελες να μιλήσουμε κατ' ίδιαν; Θέλεις να κάνουμε κάποια διευθέτηση?»

«Όχι. Ή είμαι φρικτή κατάκοκπος ή ήσουν παρανοϊκός.»

«Τι ήθελες λοιπόν?»

Στράφηκε προς το μέρος του και του έδειξε, με την έκφραση στο πρόσωπό της, τι ήθελε.

Τα μάτια του, που ήταν κατακόκκινα, γούρωσαν. «Ω», είπε. «Καταλαβαίνω».»

TZONATAN
FRANZEN
ΑΝΓΡΙ
Μτφρ.: Γιώργος-Ικαρος
Μημονοδόκτης
Εκδόσεις Ψυχογιός
Σελ.: 736